

توبی زیور چنان خوبی که زیورها بیارایی

نگارخانه تصاویر زیورهای بارگاه

از اصفهان به زیارت مشهد مشرف می شود، دستور می دهد ساقه گنبد را که پس از شاه طهماسب در یورش ازبکان به غارت رفته بود، طلا کنند. این طلاکاری براساس کتیبه ای که به خط علیرضا عباسی، بر پایه گنبد حک شده، در سال ۱۰۱۶هجری قمری به پایان رسیده است.

کنج افسانه ای نادر و ساخت گلدسته های حرم

تا زمان نادرشاه، تنها یک گلدسته در مجموعه بناهای حرم حضرت رضا^(ع) وجود داشته که مطلا هم نبوده است. تاج دار افشاری، تصمیم می گیرد این گلدسته را طلا پوش کند. مکتوبات تاریخی می گویند وقتی او عازم فتح هرات می شود، پیش از شروع سفر، به زیارت حرم امام رضا^(ع) می رود و نذر می کند در صورت پیروزی، «ایوان صحن مقدس» را که مشهور به صفه «امیرعلی شیر» بوده است و همچنین «گلدسته بالای سر مبارک»، منسوب به «شاهرخ بن امیر تیمور»، را به «تنگه طلا» مزین کند. سفر جنگی نادر حدود یک سال طول می کشد. وی سرزمین هرات تا نزدیکی قندهار را تصرف می کند و پس از این، نادر بزرگان خراسان و کدخدایان محلات مشهد را در چهارباغ به حضور می طلبد و مالیات سه سال آینده را می بخشد و امر به مלאک کردن تنها گلدسته حرم می کند. مؤلف «تاریخ عالم آرای نادری» در این باره می گوید: «نادر پس از مלאک کردن گلدسته، گفت شایسته است در مقابل گنبد عالیه، گلدسته دیگری نیز بنا شود». بنابراین اندکی بعد، عطر گلدسته دوم هم به سقف آسمان می رسد.

ضریح، سومین مکان زینت گرفته با نقره و طلاست، نادرشاه افشار نخستین پادشاهی است که ضریحی با ۲ هزار یاقوت بر روی مرقد مبارک می سازد و پیش از او نیز، شاهان صفوی ضریح هایی با روکش نقره بر مرقد مطهر امام هشتمین^(ع) ساخته بودند.

نیم تاج پیشکشی انیس الدوله

علاوه بر نقاط مختلف حرم که به دست امرا و سلاطین زرگرفته شده است، زیورات و ظروف، اشیای طلا و نقره یا جواهرنشان و سنگ های قیمتی، از دیگر تقدیمی هاست که بیشتر هم زنان، درباریان یا عامه مردم، وقف آستان مبارک حضرت رضا^(ع) کرده اند که اگرچه بسیاری از آن ها با گذر قرن ها در یورش دشمنان به غارت رفته اند. نام نشانشان در شرح سفرنامه سیاحان دیده می شود، برای نمونه «این بطوطه» از فرش ی بافته شده با صدها مروارید گزارش می دهد که روزگاری در حرم مطهر دیده است یا شمعدان های سراسر جواهری که سیاحان ممالک مسلمان، دربار ه اش گفته اند. این جواهرات که هرکدام در پس خود داستانی دارند، تنها با عشق و ارادت صاحبانشان به اینجا سپرده شده اند. برای نمونه روایت است «مهبین بانوسلطان»، دختر شاه طهماسب اول صفوی، که گویا در زمان حکومت

پدرش، اجازه رفت و آمد آزادانه به خارج از قصر را نداشته است، شبی در خواب می بیند حضرت رضا^(ع) او را طلبیده است و او در حرم مطهر درحال وقف طلا و جواهرات خویش است. همین خواب، صبح بعد او را راهی مشهد می کند. در وقف نامه ای که از این شاهزاده ایرانی موجود است، چنین آمده است: «بسم... الرحمن الرحیم. من مهبین بانو، دختر شاه طهماسب صفوی، تمامی جواهرات خود را تقدیم می کنم به حرم امام ثامن ضامن^(ع). باشد که مرا به وقت دیدار، شفاعت کند که این اندک مال، همه دارایی من از دنیاست». ناگفته نماند که پیش از این نیز، طلاها و جواهراتی که گوهرشادبیکم در ارض مقدس صرف کرده، شهره خاص و عام بوده است. اما برابر اسناد و مکتوبات تاریخی، زنان دربار قاجار، ید طولایی در بخشش زیورات خود به بارگاه امام رثوف^(ع) داشته اند که معروف ترین این واقفان، «انیس الدوله»، سوگلی سلطان صاحبقران، بوده است. در حرم مطهر رضوی، جواهرات در طلای مرصع نشان و در طلا دار مسجد گوهرشاد، از یادگارهای اوست. علاوه بر این ها، او در سفر زیارتی که همراه همسر تاج دارش به مشهد می آید، نیم تاج که همراه همسر تاج دارش به مشهد می آید، نیم تاج جواهرنشان گران بهایی را که از ناصرالدین شاه هدیه گرفته بود، به حرم مطهر امام رضا^(ع) پیشکش می کند. سواى این ها در حرم مطهر رضوی، قندیل های سنگین وزن بسیاری از جنس طلا و یاقوت، وجود دارند که یکی از آن ها تقدیمی «شاهزاده مهدی قلی»، پسر فتحعلی شاه قاجار است و قدمت آن، به سال ۱۲۶۷هجری قمری پهلوی می زند.

زیورهای زنانه در بارگاه حضرت ثامن

علاوه بر آنچه به بارگاه حضرت ثامن^(ع) تقدیم شده است و در خزانه نگهداری می شود، همه زائران حریمش در وقت زیارت، خوانچه های نصب شده بر دیواره های روضه منوره را دیده اند که در آن می توان انواع زیورهای زنانه، سلاح های جواهرنشان و اشیای طلا را دید. این جواهرات که بنا به درخواست واقفانشان، پیش چشم تماشا

نشانه شده اند، در مجموع ۲۶۷شء نفیس و قیمتی هستند که در میانشان، شمشیر پانصدساله صفوی، شمشیر مرصع به یاقوت و الماس، خنجر و غلاف دور فیروزه، قاب قران طلا با نگین زمرد، گل طلایی مزین به الماس، ساعت جیبی تمام طلایی، سنجاق الماس نشان، تسبیحی با ۱۰۹دانه مروارید، عدسی زمرد، قوی طلا با نگین زمرد، زیارت نامه طلا، زمرد سبز رنگ درشت با کتیبه صلوات چهارده معصوم^(ع) و قاب الماس، بازوبند عقیق نقره با سه نگین که عبارت های مبارک «نصرمن... و فتح القریب»، «سوره توحید» و «ناد علیا مظهر العجایب» روی آن حک شده است، قرار دارد. در بین این اشیای تقدیمی، همچنین می توان گردن بند الماسی را دید که مرحوم «آیت... و اعظم طبعی»، تولیت پیشین آستان قدس رضوی، آن را در ۱۳۷۷خورشیدی، تقدیم کرده و گویا یادگار مادرش بوده است.

اهدای مدال های ورزشی و علمی

در این روزگار علاوه بر خرده طلاهایی که مردم به نذر و طلب حاجتی، داخل ضریح مطهر می اندازند، اهدای طلا نه با حجم گذشته اما به شیوه ای دیگر همچنان ادامه دارد که اهدای سکه از مجموعه های شخصی و میراث خاندانی یا پیشکش کردن مدال ها، کاپ ها و تندیس های طلا و نقره مسابقات علمی و ورزشی، جزو این اهدایی های زرننگ به حریم مقدس امام رضا^(ع) است. مدال های جهان پهلوان «تختی»، نخستین مجموعه مدال های اهدایی به حرم مطهر رضوی است که پس از انقلاب اسلامی به مشهد منتقل شد و پس از آن، این کار چنان با اقبال مدال آوران رشته های مختلف ورزشی روبه رو شد که آستان قدس رضوی در سال ۱۳۹۲ فاز دوم گنجینه های مدال را در موزه رضوی افتتاح کرد.

مجموعه مدال های پهلوان سوخته سرانی، پهلوان وفادار، توپ طلای بازی های آسیایی از طرف «خداداد عزیزی»، مدال های اهدایی علیرضا نصرآزادانی در رشته توانکندو و همچنین مدال های امیرتوکلیان و مجید خدایی در رشته کشتی، بخشی از این اهدایی هاست. تقدیم مدال های طلا و نقره مسابقات علمی، از دیگر شیوه های عرض ارادت است که مثال های بی شماری برای آن در حرم مطهر رضوی وجود دارد و مدال های اهدایی «دکتر امرا... احمدی» از نمونه آن هاست. دکتر احمدی پیش از وداع با دنیای فانی در سال ۱۳۸۹، مدال طلای نمایشگاه بین المللی آیتکس در سال های ۲۰۰۹ و ۲۰۱۰ و چند مدال نقره و برنز دیگر را که در نمایشگاه بین المللی اختراع، نوآوری و تکنولوژی (آیتکس) برای کشف تأثیر داروی حصا-ا بر روی بیماران اسکیزوفرنی و سرطان به دست آورده بود، به بارگاه رضوی اهدا کرد.

اهدای مجموعه های نایاب سکه

«محمد تقی صفار» که یک باستان شناس است، نیز یکی از بی شمار افرادی است که تاکنون مجموعه های باارزشی را سکه یا اشیای دیگر را به این مکان مقدس هدیه کرده اند.

او در چند سال اخیر در چند نوبت، مجموعه ای از سکه های ارزشمندی را که در کاوش های باستان شناسی یا در سفرهایش از بازارچه های قدیمی طلا و سکه خریده، وقف حرم مطهر رضوی کرده است. قدمت برخی از این سکه ها به پانصد سال پیش از میلاد می رسد و حاصل ۳۵سال تفحص و جست وجوی اوست. سکه درهم نقره ولایتعهدی امام رضا^(ع) که به دستور مأمون سال ۱۹۸هجری قمری در نیشابور ضرب شد، سکه دینار طلای ملکشاه سلجوقی و سکه دینار طلای هرمز اول ساسانی، از دیگر سکه های ویژه در مجموعه این اهداکننده است.

به مناسبت تصویب آیین نامه خبرنگاران و عکاسان خبری در اسفندماه

روزگاری که خبرنگاری پروانه می خواست

زینبی! خبرنگاری از آن دست شغل هایی است که سابقه ای بیش از صدسال در ایران دارد. اگر از فعالیت تاریخ نگاران که نسل نخست خبرنگاران در ایران هستند بگذریم، این حرفه با انتشار کاغذ اخبار در ایران رسمیت یافت. با این احوال، میرزاصالح شیرازی نخستین خبرنگار ایرانی است. پس از آن وقایع اتفاقیه و میرزاتقی خان امیربکیر به سراغ این حرفه رفتند. معمولاً فرد صاحب امتیاز و سردبیر همراه دوسه نفر دیگر اخبار را آماده و چاپ می کرد. آن زمان شاید نیازی به سامان دهی حرفه خبرنگاری نبود، اما به مرور با افزایش تعداد جراید و مجلات، تعداد خبرنگاران هم افزایش یافت و شاید گاهی برای مسئولان باعث دردسر هم می شدند. در دوره ای وزارت اطلاعات به این فکر افتاد که این حرفه را سامان دهی کند و برای خبرنگاران نیز محدودیت هایی وضع کند. مطلب امروز به یکی از این آیین نامه ها که در نیمه اسفند۱۳۴۳ به تصویب رسیده است، می پردازد و جزئیات آن را برای دانستن شرایط خبرنگاری در شصت سال پیش مرور می کند.

● پروانه خبرنگاری!

سال ۱۳۴۳ بود که آیین نامه خبرنگاران و خبرنگاران عکاس در ایران به تصویب رسید. تا این تاریخ بارهائی روزنامه ها قوانینی وضع شده بود که چگونگی فعالیت آن ها را تشریح می کرد، ولی برای نظام مندرکدن خبرنگاران گام محکمی برداشته نشده بود. پیش از آن بر اساس آیین نامه ای که در ۲۶مهر۱۳۳۷ به تصویب هیئت وزیران رسیده بود، درباره این قشر عمل می شد. هیئت وزیران در جلسه اش پیشنهاد وزارت اطلاعات درباره آیین نامه خبرنگاران و خبرنگاران عکاس را مصوب می کند. طبق این مصوبه، خبرنگار نماینده مطبوعاتی روزنامه یا مجله ای است که به موجب پروانه صادرشده از طرف وزارت اطلاعات به این سمت شناخته شده باشد. پس دو شرط داشتن رسانه و همچنین پروانه، نخستین محدودیت ها را بر افراد حاضر در این شغل اعمال می کند. خبرنگاران نیز به سه دسته سیاسی، امور اجتماعی و خبرنگار عکاس تقسیم می شوند. هر خبرنگاری برای اشتغال در روزنامه به پروانه نیاز دارد که باید از وزارت اطلاعات دریافت کند. مدت اعتبار پروانه های خبرنگار سه ساله است و پس از انقضای هر سال باید توسط وزارت اطلاعات تمدید شود. هر خبرنگار می تواند در چند روزنامه یا مجله به کار مشغول باشد، ولی برای هرکدام از جراید باید جداگانه پروانه بگیرد. پس از خاتمه کار خبرنگار هم، صاحب امتیاز یا مدیر روزنامه باید مراتب را به وزارت اطلاعات خبر دهد تا پروانه اش لغو شود. اگر یک روزنامه کارش به تعطیلی بکشد، این اتفاق باعث لغو پروانه های صادرشده برای خبرنگاران آن روزنامه نیز می شود. پس از تصویب این قانون، خبرنگاران باید با چند قطعه عکس و رونوشت شناسنامه و برگ گواهی عدم سوء پیشینه به وزارت اطلاعات و ادارات آن در استان ها مراجعه کنند.

● شرایط خبرنگار و مجازات متخلف

این آیین نامه خبرنگاران را مکلف کرده است که اطلاعات صحیح را به دست بیاورند و به روزنامه ای که در آن کار می کنند، گزارش کنند. هنگام شرکت در مراسم رسمی کارت عکس دار خبرنگاری مهمور به مهر اداره مطبوعات در مرکز و اداره اطلاعات و رادیو در استان ها باید همراه داشته باشند. کارت خبرنگاری آن ها را به تهیه خبر در حوزه تخصصی خودشان محدود می کند. کسب اخبار از مقامات انتظامی و نظامی و عکس برداری از مؤسسات نظامی و مکان هایی که با امنیت عمومی مرتبط است نیز بدون اجازه مقامات ممنوع است. کسب خبر از جریان دادرسی های محاکم و دادسراها و عکس برداری از آن با موافقت رئیس دادگاه یا دادستان میسر خواهد بود. خبرنگار همچنین حق ندارد در مصاحبه هایش دخل تصرف کند و نقل قول مطالب مقامات رسمی یا دولتی باید عین کلماتی که آن مقام اظهار می دارد، باشد.

بعد از تصویب این آیین نامه، روزنامه ها و مجلات تهران و شهرستان ها یک ماه فرصت دارند تا خبرنگاران شان را کتبی به اداره اطلاعات معرفی کنند تا برای آن ها پروانه خبرنگاری صادر شود. شرایط فردی که می خواهد خبرنگار شود نیز در این آیین نامه آمده است. داشتن تابعیت ایران، حداقل بیست سال تمام برای خبرنگاران امور اجتماعی و خبرنگاران عکاس و سی سال برای خبرنگاران سیاسی از جمله شرایط محدودکننده این قشر است. برای خبرنگاران امور اجتماعی و عکاسان نیز سه سال سابقه خدمت در مطبوعات و داشتن گواهی نامه سه سال اول متوسطه ضروری است. خبرنگاران سیاسی هم باید با یکی از زبان های رایج خارجی آشنایی داشته باشند. آن ها باید به حسن شهرت معروف و صلاحیت اخلاقی داشته باشند. خبرنگاران نباید سابقه محکومیت جنایی بزه داشته باشند. آن ها همچنین نباید در استخدام رسمی یا غیررسمی وزارتخانه ها و ادارات دولتی و سازمان های وابسته به دولت باشند و هیچ نوع حقوق یا دستمزد و پاداشی نباید از مؤسسات مذکور بگیرند. اگر هر کدام از شرایط را خبرنگاران نداشته باشند، پروانه کار آن ها لغو می شود و دیگر نمی توانند در این کار حضور داشته باشند.

اگر خبرنگاران تخلف کنند، افزون بر لغو پروانه خبرنگاری با مجازات های کبفری هم روبه رو خواهند شد. اداره شهربانی و مأموران انتظامی موظف اند از کار خبرنگاران بدون پروانه یا پروانه هایی که مدت آن ها منقضی شده است، جلوگیری کنند. این آیین نامه از سوی نخست وزیر به سازمان های مرتبط ابلاغ شد تا اجرا شود.

